

BORBOIAK S.A.

Ustelkeria zaharra, abiadura handian

Juan Carlos I.a Espainiako errege emerituaren azken eskandalua, Saudi Arabiako AHTren eraikuntzagaritik jasotako eskupekoa, monarka espainiarrek aspaldi hasitako zerrenda luze baten enegarrena da. Borboi Etxearen ustelkeria sistematikoa, huts egin duen estatu ahul baten sintoma besterik ez da, eta garaian garaiko arduradun politikoen laguntza interesatua beharrezko izan dute horretarako.

 URKO APAOLAZA AVILA

Suiztako *Tribune de Gêneva* egunkariak pasa den martxoaren 3an argitaraturiko eskusibila, kontrol gabe handitzen ari den pilota bihurtu da Espainiako errege-etxearentzat. Albistearen arabera, Suiztako fiskaltza Juan Carlos Borboikoa ikertzen ari da, Saudi Arabiako monarkiak 100 milioi dolar oparitu zizkiolako, ustez, Mekara doan AHTren aurrekontua merkatzearen truke –Espainiako enpresa publiko eta pribatuaren talde batek erai ki zuen tren–. Diru hartatik 65 milioik Corinna Larsen enpresari eta espainiar erregearen bikotekide ohiaren kontu batean amaitu zuten, Bahametan.

Handik egun gutxira *The Telegraph*-ek Felipe VI.a bera nahastu zuen auzian: Mekako AHTren komisiok Lucum izeneko Panamako *offshore* fundazioaren bidez egin ziren eta haren onuradun gisa agertzen da Espainiako erregea. Are gehiago, hegaldi pribatuak baliatzeko beste fundazio baten zerbitzuak ere jaso omen zituzten.

Felipek, bere irudi publikoa garbitze aldera, uko egin zion aitaren herentziari martxoaren 15ean –ez ordea beragandik jasotako koroari–, Covid-19agatik Espainian Alarma Egoera ezarri zen egun berean. Eta horrekin, nolabait aitortu du askorentzat ageriko dena: ustelkeria izan dela Borboi-etxea eraikitzeke argamasa nagusietako bat.

TRENBIDEAK BORBOIEN NEGOZIO

Herrialde batek estatu gisa duen ahultasunaren seinale da bere egiturazko ustelkeria, eta artaldea besteren sorotik gizentzen, Borboiak txapeldun izan dira historian zehar, *Sapiens* aldizkari katalanak ekaineko erreportaje batean gogorarazi digun bezala.

Esaterako, obsesio berezia izan dute monarkek trenbideen negozioan sartzeko; ez alferrik Maria Cristina erregeordeak baimendu zuen “bere” errentak hipotekatzea 1837an, Kuban lehen ferrokarrila egiteko Habana eta Güines artean. Hala, gerrako presoan eta esklaboen izerdiaz eraikitakoa, 3.500.000 milioi pesotan saldu zuten handik urte gutxira, azukre-oletako aberatsekin –asko euskaldunak– esku hartuta.

Urte batzuk geroago, Madril eta Aranjuez artean beste tren linea bat eraikitzerakoan ere erregeordeak José Salamanca bankariari esleitu zion zuzenean obra, eta zeharka bere ama eta aitaordeari. Gobernazio ministroa irregulartasun horren jakitun zen arren, operazioa

ezkutatu zuen. Trenbidea 1851n jarri zen martxan, baina jenderik apenas eramaten zuenez, baratzeko produktuak garraiatzeko erabili zen; geroztik “Marrrubien tren” izenez ezagutzen da eta egun turistentzako erreklamo huts baidzik ez da.

Izan ere, denona dena norberarentzat hartzeko monarken zaletasun hori, ez litzateke posible izango estaldura politikorik gabe. XIX. mendean Europako lurralde gehienetan absolutismoa kapitulatuz zihoan bitartean, Espainian Borboien dinastiak botereari eutsi zion lurjabe handien laguntzaz. Aristokrata zaharrek eta finantzari berriek zerikusi zuzena dute Zarzuelako jauregiko katanarruak nola loditu diren aztertzerakoan.

‘BELTZEN ASIENTOAK’ ETA ONDARE PARTIKULARRAK

“Estatua nirea da”, esan ei zuen Luis XIV.a errege frantziarrak. Eta Felipe V.ak literalki konplitu zuen aitoren dogma, 1700ean Borboi dinastiako Espainiako lehen errege bihurtu orduko. Amerikara

esklaboak eramateko monopolioa eskuratu zuen eta *beltzen asientoak* esleitu zizkion bera eta aitona parte ziren Gineako Konpainiari. Horrela, bidaiak baikoitzeko etekinaren %25 poltsikoratzen zuten batak zein besteak.

XVIII. mendeko konpainia pribilegiatu mistoen joko horretan bete-betean sartu ziren euskaldun ugari. Inbertitzaile partikularrez gain, erregea bera ere izaten zen akzioduna, baina honek zerga eta eskubideen bidez ordaintzen zituen kredituak, dirutan beharrean. Halaxe egin zuen, esaterako, Caracaseko Gipuzkoar Errege Konpainiarekin: 200 akzioen truke ez zuen txanpon bakar bat ere jarri. Bankuak bezalaxe, erregeak ez du sekula galtzen.

300 urteko historian Borboi familiako kideek ondasun publikoari egindako arpilatzeen berri ematen digu Sapiens-eko Arnau Cònsul kazetariak, Bartzelonako Unibertsitateko historia irakasleek gidatuta. Fernando VI.aren emazte Bárbara Bragançak, hildakoan, 10 milioi errealeko fortuna utzi zuen testamentuan; eskandalu hark agerian utzi zuen erre-

LEHEN BORBOIA ESPAINIAN

Felipe V.ak Amerikako kolonietako merkataritzaren monopolioa baliatu zuen iruzur bidez dirua egiteko, tartean esklaboen salmenta. Bere aita Luis XIV.ak erakutsi zion denon ondasuna bereganatzeko bidea: “Estatua nirea da” esan omen zuen.

KUTXA FOTOTEKA

ARBASOENGANDIK IKASIZ. Goian, Alfonso XIII.a Azpeitian Urolako trenbidea inauguratzen 1922an; urte gutxian bere fortuna hirukoiztu egin zuen. Behean, haren birbiloba Felipe VI.a armagintzako “negozioak” egiten Saudi Arabiako Mohamed bin Salmán printzearekin.

geek Koroaren altxorra eurentzat hartzen zutela. Fernando VII.ak, aldiz, dekretu bidez pribatizatu zituen jauregiak eta pintura baliotsuak 1814an, Napoleonek garaituta berrezarri zutenean: “Hor ikusten da Espainiako Estatuaren dis-funtzionalitatea, seguruenik gaur arte irau duena”, dio Cònsulek.

JAUREGIKO LAGUNTZOAK

Espainiako erregeen *poltsiko sekretua*, hau da, euren gastuetarako “B” kaxa antzeko bat, handitu besterik ez zen egin urteen poderioz. Baina horretarako ezinbesteko izan zuten jauregiko ganbera edo *camarilla* delakoaren laguntza; kargu ofizialetatik harago itzalpean hariak mugitzen zituzten bankari eta elite boteretsuek osatzen zuten talde hori – inbertsioak non eta noiz egin aholkatzen

zuten, kartak aurretik markatuta zeuzkatelako-. Maria Cristina erregeordearen garaian ustelkeria sare horrek goia jo zuen: trenbideak, esklaboek salmentatzen, gatzak... negozio ilun orotik ateratzen zuten etekina Borboiak.

Haren alaba Isabel II.ak bide beretik jarraitu zuen, harik eta 1866an Europako lehen finantza krisi handiarekin batera, Espainian trenbideen inguruan sorturiko burbuila lehertu zen arte. Handik bi urtera tronua utzi eta erbestera alde egin behar izan zuen.

SUITZAKO KONTUAK

Ezkutuko inbertsioak –adibidez, Marokoko Riffeko mehatzeetan-, zerrenda “zibilen” bidezko diru-sarrerak, luxuzko altzari eta eraikinen salmenta –esaterako, Donostiako Miramar jauregia–...

dirua egiteko makinari eragiteko modu praktikoa izan dira Espainiako monarkiarentzat, XX. mendea ondo sartu arte.

Egungo erregearen aitona, Juan Borboik, frankismo garaian erbestealdian egonagatik ere bizimodu oparoa izan zuen eta 728,75 milioi pezeta utzi zituzten haren semeari Suitzako kontu batean. Hori da Juan Carlos I.aren fortunaren jatorrietako bat. Hala, Espainiako Estatuaren “berezko ahultasunaren ondorioz”, dio Cònsulek, monarkia konstituzionala berrezarri zenean, honek jarraitu zuen “errepublikan aurreko egitura ekonomiko eta influentzia berak josten”. Bankari eta enpresariz inguratu zen, faboreen bidez bere arbasoei ikasitakoa egiteko: kobratu. *Forbes*-en arabera 2003an jadanik 1.790 milioi eurokoa zen bere kapitala.

Un rey golpe a golpe (Errege bat kolpe kolpe, Ardi Beltza, 2000) biografia ez autorizatuan Rebeca Quintasek maisuki azaldu zituen Juan Carlos Borboiren harreman horiek; kazetariaren esanetan “PSOren garaia bereziki izan zen aberasgarria”. Behin, enpresari katalan batzuek Porsche bat oparitu zioten erregeak 50 urte egin zituelako, baina Zarzuelara hurbildu zirenean harrিতuta geratu ziren hango garajearekin, BMW etxeak emandako zilindrada altuko luxuzko autoz beteta baitzegoen. Jakina, erregali hauek “ez ziren bere errenta aitorpenean sartzen”.

Ekainaren 15ean errege emerituaren irudia kendu zuten Nafarroako Parlamentuko egoitzatik, Mekako AHTren komisio ilegalen afera dela-eta –Espainiako Auzitegi Gorenaren esku geratu da kasua-. Harrigarria izan liteke PSN ados egotea erabaki horrekin, ez hainbeste Espainiako Kongresuan alderdi sozialistak berak ikerketa galaraztea, Vox eta PPrekin bat eginez. Iñaki Anasagasti EAJko senatari ohiak asko idatzi izan du Borboien monarkiaren inguruan ezarritako zentsuraz, eta Kongresuko alderdi horien jokoaren zergatia azaldu dio *Sapiens*-i: “Estatuko botereek ez dute ezer egingo ‘trantsizio zoragariaren’ kontakizuna izan denaren kontra, zeren, eta hemen dago gakoa, Espainiaren batasunaren eta iraupenaren sinbolo baita”.

Ikusi behar bere seme Felipe gai ote den aitak hain garai jarritako tronutik ez erortzeko. Oraingoan, 500.000 euroko Mercedes-Benz dotorea atera du pasatzera Sevillan, diru publikoz erosita noski. ●